

Г.М. ГНІЗДОВСЬКА,
аспірантка
(Одеський національний університет
імені І.І. Мечникова)
(Науковий керівник професор І.С. Канзафарова)

ЦИВІЛЬНО-ПРАВОВЕ РЕГУЛЮВАННЯ ВІДНОСИН, ЯКІ ВИНИКАЮТЬ ПРИ РЕАЛІЗАЦІЇ ПРАВА НА ВИСВІТЛЕННЯ СПОРТИВНИХ ЗАХОДІВ У СФЕРІ ПРОФЕСІЙНОГО ФУТБОЛУ В УКРАЇНІ

Ключові слова: *право на висвітлення спортивних змагань, права на теле- та радіотрансляції матчів у професійному футболі, організація спортивних змагань з футболу в Україні.*

До та під час проведення Україною чемпіонату Європи УЄФА 2010/2012 з футболу (далі – ЄВРО 2012) одним із найдискусійніших питань було регулювання продажу прав на висвітлення ЄВРО 2012. З урахуванням сучасних тенденцій у розвитку професійного футболу, така ситуація не є дивною. У професійному футболі на перше місце виходять не лише спортивні досягнення, а прибуток, який отримують учасники спортивних змагань з футболу. Враховуючи, що продаж прав на висвітлення є одним із головних джерел прибутку учасників спортивних змагань з футболу, у тому числі – професійних футбольних клубів, кожного нового футбольного сезону виникають спори щодо продажу та придбання таких прав телевізійними та радіо-каналами.

Актуальність розгляду питання правового регулювання відносин, які виникають при реалізації права на висвітлення спортивних заходів у сфері професійного футболу в Україні, обумовлена тим, що за допомогою відповідних правових засо-

бів регламентується висвітлення, шляхи та механізми реалізації такого висвітлення при проведенні спортивних заходів у сфері професійного футболу в Україні.

Необхідно зазначити, що вагомий внесок у дослідження різних аспектів питання права на висвітлення спортивних змагань у сфері професійного футболу, його особливостей та реалізації зробили такі вчені, як Ю.В. Зайцев, В.І. Столяров, М.В. Кашапов.

Метою цієї статті є визначення правової природи, структури та особливостей відносин, які виникають при реалізації права на висвітлення спортивних змагань у професійному футболі в Україні.

Як відомо, цивільні правовідносини виникають, змінюються або припиняються лише з настанням певних життєвих обставин (фактів реальної дійсності), що враховуються законодавством. Такі обставини отримали назву юридичних фактів [6, 88].

Цивільне законодавство містить перелік юридичних фактів, що є підставою виникнення, зміни або припинення цивільних правовідносин (ст. 11 ЦК України).

У цивілістиці всі юридичні факти класифікуються на види за кількома критеріями, зокрема за вольовою ознакою вони розподіляються на юридичні дії та юридичні події [6, 88]. Юридичні дії, у свою чергу, розподіляються на правомірні та неправомірні.

Широке коло юридичних фактів становлять правомірні дії фізичних та юридичних осіб. Серед них розрізняють декілька самостійних видів: договори та інші правочини; акти органів державної влади України, органів влади АРК та органів місцевого самоврядування; рішення суду; юридичні вчинки [6, 89].

Аналізуючи відносини, які виникають при реалізації права на висвітлення спортивних змагань у професійному футболі в Україні, можна визначити, що підставою їх виникнення є договори та інші правочини.

Перелік договорів, які укладаються між учасниками досліджуваних відносин, законодавчо не закріплений, тому у даному випадку сторони керуються загальними положеннями ЦК про зобов'язання та положеннями норми ч. 1 ст. 6 ЦК, згідно з якою сторони мають право укласти договір, який не передбачений актами цивільного законодавства, але відповідає загальним засадам цивільного законодавства. Це правило обумовлює поділ договорів на поіменовані (такі, які безпосередньо закріплені у цивільному законодавстві) і не поіменовані (такі, які в цивільному законодавстві не передбачені, але не суперечать його загальним засадам) [3, 22].

На практиці при реалізації права на висвітлення спортивних змагань у професійному футболі укладаються декілька видів договорів, не передбачених законодавством, які дозволяють певною мірою впорядкувати процес передачі права на висвітлення спортивних заходів з професійного футболу. До них можна віднести такі: договір про передачу прав на організацію та проведення змагань; договір про передачу прав на торгівлю марку спортивного заходу; договір про передачу прав на зйомку/

трансляцію спортивних змагань; договір про передачу авторських або суміжних прав на телевізійну версію змагань [1].

Крім того, на думку Ю.В. Зайцева, договір про передачу прав на висвітлення спортивного заходу, що укладається організатором спортивного заходу з організацією ефірного або кабельного мовлення, за аналогією з ліцензійним договором може бути двох видів: 1) договір про надання права на висвітлення спортивного заходу із збереженням за організатором права передачі такого права іншим особам (проста (невиключна) ліцензія); 2) договір про надання права на висвітлення спортивного заходу без збереження за організатором права передачі такого права іншим особам (виключна ліцензія) [2].

Регулюються відносини, що виникають при реалізації права на висвітлення спортивних змагань у професійному футболі в Україні, Конституцією України, профільним Законом України «Про фізичну культуру і спорт» від 24 грудня 1993 р., міжнародними договорами та актами відповідних спортивних організацій.

Як відомо, цивільні правовідносини можуть існувати тільки за наявності певних елементів, до яких відносять учасників або суб'єктів правовідносин, тобто осіб, які беруть участь у них; об'єкти правовідносин, що являють собою немайнове або майнове благо, стосовно якого виникає певний зв'язок між суб'єктами певних правовідносин; зміст правовідносин, який становлять суб'єктивні цивільні права та суб'єктивні цивільні обов'язки їх учасників [4, 82].

Розглянемо особливості зазначених елементів правовідносин, які виникають при реалізації права на висвітлення спортивних змагань у професійному футболі в Україні.

Для з'ясування кола суб'єктів відносин, які виникають при реалізації права на висвітлення спортивних змагань у професійному футболі в Україні, насамперед необхідно з'ясувати, кому саме належать права на висвітлення спортивних змагань.

Учасниками цивільних правовідносин, перш за все, є фізичні та юридичні особи (ч. 1 ст. 2 ЦК), тобто суб'єкти приватного права. Крім того, цивільні правовідносини можуть виникати за участю суб'єктів публічного права, до яких належать держава Україна, Автономна Республіка Крим, територіальні громади, іноземні держави тощо (ч. 2 ст. 2 ЦК). Ці учасники у цивільних правовідносинах діють на рівних правах із суб'єктами приватного права [6, 82].

Відповідно до ст. 45 Закону України «Про фізичну культуру і спорт», право на висвітлення фізкультурно-оздоровчих або спортивних заходів шляхом трансляції зображення та/або звуку заходу будь-якими засобами та/або за допомогою будь-яких технологій, а також шляхом здійснення запису зазначеної трансляції та/або фотографування заходу належить організаторам фізкультурно-оздоровчих або спортивних заходів відповідно до закону.

Згідно зі ст.1 Закону України «Про фізичну культуру і спорт» організатор фізкультурно-оздоровчих або спортивних заходів – юридична (юридичні) або фізична (фізичні) особа (особи), яка (які) ініціювала (ініціювали) та проводить (проводять) фізкультурно-оздоровчі або спортивні заходи та здійснює (здійснюють) організаційне, фінансове та інше забезпечення підготовки і проведення цих заходів.

На сучасному етапі в Україні існують три професійні футбольні ліги: Прем'єр-ліга (яка перебуває під управлінням Української футбольної Прем'єр-ліги), перша та друга ліги (що перебувають під управлінням Професіональної футбольної ліги України). Організація змагань у кожній із ліг здійснюється на підставі відповідного регламенту.

Відповідно до ч. 1 ст. 4 Регламенту Всеукраїнських змагань з футболу серед команд клубів ОПФКУ «Прем'єр-ліга» сезону 2012/2013 рр. (далі за текстом – Регламент ПЛ) безпосередня організація та проведення змагань покладається на Об'єднання професіональних футболь-

них клубів України «Прем'єр-ліги» (далі за текстом – ПЛ) згідно з Договором про організацію та проведення Всеукраїнських змагань серед команд Об'єднання професіональних футбольних клубів України «Прем'єр-ліга» відповідного спортивного сезону, що укладається між ФФУ та ПЛ (далі – Договір ПЛ) [4].

Згідно з ч. 4 ст. 4 Регламенту ПЛ у відповідності до рішення Виконкому ФФУ від 8 липня 2011 р. рекламні, комерційні права та права на теле- та радіотрансляції матчів чемпіонату та Кубку належать клубу-господарю поля до 2019 р. (крім фінального матчу Кубка, матчу за Суперкубок зазначені права на які належать ФФУ, а також «Золотого матчу»), зазначені права на який належать ПЛ.

Відповідно до ч. 6 ст. 4 Регламенту ПЛ клуб може передати права на теле- та радіотрансляції матчів чемпіонату та Кубку, а також частково рекламні права до загального пакету чемпіонату. Комплексний договір (договори) з телекомпанією (телекомпаніями) на трансляцію таких матчів підписується маркетинговим партнером, якого визначає ПЛ.

У ч. 1 ст. 4 Регламенту Всеукраїнських змагань з футболу серед команд клубів Професіональної футбольної ліги (далі – ПФЛ) сезону 2012/2013 р. (далі – Регламент ПФЛ) зазначено, що відповідно до Закону України «Про фізичну культуру і спорт», виключне право на загальне керівництво і контроль за організацією та проведенням змагань належить Федерації футболу України [5].

Згідно з ч. 2. ст. 4 Регламенту ПФЛ безпосередня організація та проведення змагань покладається на ПФЛ згідно з Договором про організацію і проведення Всеукраїнських змагань серед команд клубів Об'єднання футбольних клубів «Професіональна футбольна ліга України» спортивного сезону 2012/2013 рр.

Відповідно до п.п. 1.2.17 ст. 6 Регламенту ПФЛ ФФУ здійснює передачу клубам першої-другої ліг у порядку, визначе-

ному Статутом ФФУ, рекламних прав, прав на трансляцію матчів змагань на загальнонаціональних телевізійних каналах, а також передачу ПФЛ права реалізації статусів змагань: Титульний спонсор, Офіційні спонсори, Офіційні партнери та Постачальники змагань на сезон 2012/2013 рр. Тобто ФФУ на підставі відповідних договорів про організацію і проведення Всеукраїнських змагань серед команд клубів певної ліги передала своє виключне право на висвітлення змагань ПЛ та ПФЛ, які у свою чергу передали це право професійним футбольним клубам.

Аналізуючи положення Регламенту ПЛ та Регламенту ПФЛ, можна дійти висновку, що до суб'єктів відносин, які виникають при реалізації права на висвітлення спортивних змагань з професійного футболу в Україні, відносяться:

- ФФУ, яка наділена виключним правом організації та проведення змагань з футболу і представляти Україну в міжнародних спортивних організаціях та міжнародних змаганнях з футболу. У зв'язку з чим ФФУ належить право на висвітлення спортивних змагань з професійного футболу в Україні;
- ПЛ та ПФЛ, яким ФФУ передає на підставі відповідно Договору права на організацію та проведення змагань з футболу та які повинні ефективно використовувати право професійних футбольних клубів на висвітлення спортивних змагань з професійного футболу в Україні (у разі отримання такого права від клубів);
- Професійні футбольні клуби, які отримують право на висвітлення спортивних змагань з професійного футболу в Україні відповідно до прийнятих Регламенту ПЛ та Регламенту ПФЛ та на свій розсуд здійснюють реалізацію отриманого права, або передають свої права ПЛ та ПФЛ;

- Маркетинговий партнер у Прем'єр-ліги – комерційна структура, що реалізує відповідні, надані ПЛ, повноваження з реалізації комерційних, медіа- та інших прав змагань (у разі, якщо професійні футбольні клуби згодні передати свої права до загального пакету чемпіонату);
- Організації ефірного або кабельного мовлення, які укладають договори з ПФЛ, або з професійними клубами або маркетинговим партнером ПЛ. Після укладання відповідних ліцензійних угод, такі організації отримують статус офіційного мовника.

Об'єктом відносин, які виникають при реалізації права на висвітлення спортивних змагань у професійному футболі в Україні, виступає сукупність прав на висвітлення спортивних змагань у професійному футболі в Україні.

Питання щодо природи об'єкта досліджуваних відносин є дискусійним. На теперішній час в юридичній літературі склалася точка зору, що таке право є правом інтелектуальної власності та новим різновидом виключного права, що охороняється законом [2].

Відповідно до ст. 420 ЦК законодавцем встановлений чітко визначений перелік об'єктів права інтелектуальної власності, до яких належать: літературні та художні твори; комп'ютерні програми; компіляції даних (бази даних); виконання; фонограми, відеограми, передачі (програми) організації мовлення; наукові відкриття; винаходи, корисні моделі, промислові зразки; компонування (топографії) інтегральних мікросхем; раціоналізаторські пропозиції; сорти рослин, породи тварин; комерційні (фірмові) найменування, торговельні марки (знаки для товарів і послуг), географічні зазначення; комерційні таємниці.

Науковці наполягають на тому, що за своєю правовою природою права на висвітлення більш за все схожі з правами на програми (передачі) організацій

мовлення [2]. Так, Ю.В. Зайцев зазначає, що у разі здійснення спортивної трансляції по телебаченню, в результаті реалізації права організатора спортивного заходу на його висвітлення створюється право організації ефірного або кабельного мовлення у відношенні повідомлень, які вони випускають в ефір.

Вважаємо, що на теперішній час існує необхідність закріплення у ЦК хоча б загальних положень стосовно права на висвітлення спортивних заходів з метою чіткого визначення правової природи цього права.

Питання щодо основних прав та обов'язків суб'єктів відносин, які виникають при реалізації права на висвітлення спортивних змагань у професійному футболі в Україні у першій та другій лігах, регулюються Положенням про організацію трансляцій матчів чемпіонату України серед команд першої ліги, яке є окремим Додатком до Регламенту ПФЛ. Зазначене положення містить основні права та обов'язки стосовно технічних моментів реалізації права на висвітлення спортивних змагань у професійному футболі в Україні у першій та другій лігах.

Відповідно ч. 1 ст. 1 Положення про організацію трансляцій матчів чемпіонату України серед команд першої ліги, питання організації трансляцій матчів регулюються цим Положенням, Регламентом Всеукраїнських змагань з футболу серед команд клубів ПФЛ сезону 2012/2013 рр. (далі – Регламент), а також договорами приєднання щодо створення єдиного пакету комерційних та аудіовізуальних прав клубів ПФЛ.

Клуб і компанія, яка відповідно до укладених ліцензійних угод з маркетинговим партнером ПФЛ має право на виробництво телевізійних трансляцій матчів змагань ПФЛ та їх розповсюдження (Офіційний мовник), несуть спільну відповідальність за якість трансляції матчу, виконання взаємних зобов'язань, а також стосовно представників інших компаній [5].

Питання щодо основних прав та обов'язків суб'єктів відносин, які виника-

ють при реалізації права на висвітлення спортивних змагань у професійному футболі в Україні серед команд ОПФУК «Прем'єр-ліга», регулюються розділом VI Регламенту ПЛ «Акредитація ЗМІ, організація трансляцій та рекламна діяльність» [4].

Згідно з ч. 6 ст. 4 Регламенту ПЛ клуб може передати права на теле- та радіотрансляції матчів чемпіонату та Кубка, а також частково рекламні права до загального пакету чемпіонату. Комплексний договір (договори) з телекомпанією (телекомпаніями) на трансляцію таких матчів підписується маркетинговим партнером, якого визначає ПЛ.

Отже, зміст досліджуваних правовідносин, який становлять суб'єктивні цивільні права та суб'єктивні цивільні обов'язки їх учасників, закріплені у відповідних договорах з телекомпанією (телекомпаніями) та актах ФФУ (зокрема, Регламент ПЛ та Регламент ПФЛ). При цьому акти ФФУ регламентують практично лише права та обов'язки суб'єктів досліджуваних відносин щодо технічної сторони реалізації права на висвітлення спортивних змагань, залишаючи усі інші питання на розсуд суб'єктів відносин, які виникають при реалізації права на висвітлення спортивних змагань у професійному футболі в Україні.

Аналіз відносин, які виникають при реалізації права на висвітлення спортивних змагань у професійному футболі в Україні, надає можливість стверджувати наступне:

- Підставою для виникнення досліджуваних відносин є відповідні цивільно-правові договори. На практиці при реалізації права на висвітлення спортивних змагань у професійному футболі укладаються декілька видів договорів, не передбачених законодавством, які дозволяють певною мірою впорядкувати процес передачі права на висвітлення спортивних заходів з професійного футболу.

- До суб'єктів відносин, які виникають при реалізації права на висвітлення спортивних змагань з професійного футболу в Україні, відносяться: ФФУ, яка наділена виключним правом організації та проведення змагань з футболу і представляти Україну в міжнародних спортивних організаціях та міжнародних змаганнях з футболу; ПЛ та ПФЛ, яким ФФУ передає на підставі договору права на організацію та проведення змагань з футболу та які повинні ефективно використовувати право професійних футбольних клубів на висвітлення спортивних змагань з професійного футболу в Україні (у разі отримання такого права від клубів); професійні футбольні клуби, які отримують право на висвітлення спортивних змагань з професійного футболу в Україні відповідно до прийнятих Регламенту ПЛ та Регламенту ПФЛ та на свій розсуд здійснюють реалізацію отриманого права, або передають свої права ПЛ та ПФЛ; маркетинговий партнер, що реалізує відповідні, надані ПЛ, повноваження з реалізації комерційних, медіа- та інших прав змагань (у разі, якщо професійні футбольні клуби згодні передати свої права до загального пакету чемпіонату); організації ефірного або кабельного мовлення (офіційні мовники), які укладають договори з ПФЛ, або з професійними клубами або маркетинговим партнером ПЛ.
 - Об'єктом відносин, які виникають при реалізації права на висвітлення спортивних змагань у професійному футболі в Україні, виступає сукупність прав на висвітлення спортивних змагань у професійному футболі в Україні. За своєю правовою природою права на висвітлення більше всього схожі з правами на програми (передачі) організацій мовлення [2].
 - Зміст досліджуваних правовідносин, який складають суб'єктивні цивільні права та суб'єктивні цивільні обов'язки їх учасників, закріплені у відповідних договорах з телекомпанією (телекомпаніями) та актах ФФУ (зокрема, Регламент ПЛ та Регламент ПФЛ). При цьому, акти ФФУ регламентують практично лише права та обов'язки суб'єктів досліджуваних відносин щодо технічної сторони реалізації права на висвітлення спортивних змагань, залишаючи усі інші питання на розсуд суб'єктів відносин, які виникають при реалізації права на висвітлення спортивних змагань у професійному футболі в Україні.
- Підсумовуючи, необхідно зазначити, що питаннями, розглянутими у даній статті, не вичерпується коло проблем цивільно-правового регулювання відносин, які виникають при реалізації права на висвітлення спортивних заходів у сфері професійного футболу в Україні. До напрямів подальших досліджень у цій сфері наукових інтересів можна віднести проблеми, що виникають при укладенні та виконанні договорів, які опосередковують зазначені відносини.

Список літератури:

1. *Белкин Н.Н.* Обзор телевизионных прав в сфере спорта / Н.Н. Белкин // Спорт: экономика, право, управление. – 2003. – № 2. – С. 28–29.
2. *Зайцев. Ю.В.* Право на освещение спортивных мероприятий в Российской Федерации [Електронний ресурс] / Ю.В. Зайцев. – Режим доступу: [http:// sportslaw.ru/data/files/osveshenie.doc](http://sportslaw.ru/data/files/osveshenie.doc)

3. *Науково-практичний коментар* Цивільного кодексу України: у 2 т. / [за ред. О.В. Дзери, Н.С. Кузнецової, В.В. Луця]. – 2-є вид., перероб. і доп. – К.: Юрінком Інтер, 2006. – Т. I. – 832 с.

4. *Регламент Всеукраїнських змагань з футболу серед команд клубів ОПФКУ «Прем'єр-ліга» сезону 2012/2013 рр.* [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://www.ffu.org.ua/files/ndocs_3.pdf

5. *Регламент Всеукраїнських змагань з футболу серед команд клубів Професіональної футбольної ліги сезону 2012/2013 рр.* [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://www.ffu.org.ua/files/ndocs_195.pdf

6. *Цивільне право* України: підручник: у 2 т. / [за заг. ред. В.І. Борисової, І.В. Спасибо-Фатєєвої, В.Л. Яроцького]. – К.: Юрінком Інтер, 2007. – Т. I. – 480 с.

РЕЗЮМЕ

В статье проанализированы отношения, возникающие при реализации права на освещение спортивных мероприятий в сфере профессионального футбола Украины. Были определены основания возникновения таких отношений, их субъектный состав, а также изучен объект и содержание указанных отношений.

SUMMARY

In the article the relations arising at realization of the right to the coverage of sports events in the sphere of professional football of Ukraine were analyzed. The bases of such relations and its subject structure were identified, also was explored the object and content of these relations.

*Рекомендовано кафедрою цивільного,
господарського права та процесу*

Подано 15.01.2013.